

LJUBAV MALIM SLOVIMA

FRANSESK MIRALJES

Prevela sa španskog
mr Jasmina Nikolić

Laguna

Naslov originala

Francesc Miralles
AMOR EN MINÚSCULA

Copyright © Francesc Miralles, 2006
Translation rights arranged by Sandra Bruna Agencia
Literaria, SL
All rights reserved
Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

„Uživaj u malim stvarima, možda ćeš se jednom
osvrnuti i shvatiti da su bile velike.“

Robert Brolt

© Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

SADRŽAJ

I	More magle	9
II	Tamna strana Meseca	47
III	Tuga stvari	105
IV	Reči koje treba izmisliti	169
V	Jedan dan života	245
	Izjave zahvalnosti.	283
	O autoru.	285

I

More magle

650.000 sati

Staru godinu delio je od nove samo tren. Eh, šta su sve izumeli ljudi da bi prodavali kalendare! Na kraju krajeva, sami smo proizvoljno odlučili kada počinju godine, meseci, čak i sati. Uredili smo svet po sopstvenoj meri, i sad smo mirni. Možda se iza prividnog haosa kosmosa i krije neki red. Ali taj red svakako nije naš.

Dok sam spuštao flašicu šampanjca i grožđe na sto postavljen za jednu osobu, razmišljao sam o satima.* Nedavno sam pročitao u jednoj knjizi da se baterije jednog ljudskog života potroše za nekih 650.000 sati.

Na osnovu anamneze muškaraca iz moje porodice izračunao sam da se ja mogu nadati broju sati nešto malo manjem od prosečnog: maksimalno 600.000. Vrlo je verovatno da sam u svojoj trideset sedmoj već prevalio polovinu puta. A pravo pitanje glasi: koliko sam hiljada sati već protraćio?

* U Španiji i drugim zemljama hispanskog sveta tradicija je da se u novogodišnjoj noći tačno u ponoć pojede dvanaest groždica, uz svaki udar zvona sa zvonika. Veruje se da će osoba koja ih pojede u ritmu zvona imati uspešnu godinu. (Prim. prev.)

Do tog 31. decembra, do pred samu ponoć, moj život baš i nije bio avantura.

Od porodice sam imao samo sestru, koju skoro nikada nisam viđao, a život mi je proticao između Katedre za germanistiku, na kojoj sam radio kao docent, i mog mračnog stana.

Ako ne računamo časove književnosti, slobodno možemo reći da sam jedva kontaktirao s ljudima. U slobodno vreme sam pripremao časove, ispravljao zadatke i predavao se poslovima tipičnim za dosadnog neženju: čitanju knjiga, slušanju klasične muzike i vesti... Rutina u kojoj je najuzbudljiviji trenutak bio povremeni odlazak u prodavnicu.

Ponekad bih, o praznicima, častio sebe odlaskom u bioskop *Verdi* da pogledam neki nesinhronizovan film. Uvek pretposlednju projekciju. Izašao bih jednako sam kao što sam i ušao, ali bi mi ono što sam video držalo pažnju sve do odlaska na spavanje. Zatim bih se uvukao u krevet i pročitao brošuru s informacijama o filmu, koju bih poneo iz bioskopa. Tu su se nalazili tehnički podaci, pohvale filmskih kritičara (pokude nikada ne štampaju) i kratak intervju s režiserom ili glumcima.

Te informacije nikada ne bi promenile mišljenje koje sam formirao o filmu. Onda bih ugasio svetlo.

I tada bi mi se javio jedan vrlo čudan osećaj. Razmišljao bih kako ne mogu nikako biti siguran u to da ću se narednog jutra probuditi iz sna. I što je najgore, samom sam sebi stvarao teskobu računajući koliko bi prošlo dana, ili čak nedelja, dok bi neko shvatio da sam umro.

Taj nemir mi se javio kada sam pročitao u novinama da su nekog Japanca pronašli u njegovom stanu tri godine pošto je umro. Kako se čini, nikome nije nedostajao.

No, vratimo se grožđu. Dok sam razmišljao o izgubljenim satima, izbrojao sam dvanaest grožđica i stavio ih na tacnu.

Pređa mnogom, izdužena časa i flašica šampanjca. Nikada nisam mnogo pio.

Otvorio sam flašicu šest minuta pre nego što će se začuti zvona, da me ne uhvate nesprenog. Zatim sam upalio televizor i pronašao program na kome se video veliki sat. Mislim da je bio sat na Trgu Puerta del Sol u Madridu. Iza lepog i glamuroznog voditeljskog para videlo se mnoštvo razdraganog sveta. Na sve strane leteli su čepovi od šampanjca. Neki su pevali ili skakali visoko podignutih ruku ne bi li ih uhvatila kamera.

Kad je čovek sam, bude mu čudno da gleda kako se drugi zabavljaju.

Konačno su se čula i zvona, i uspeo sam da pojedem grožđice u njihovom ritmu. Dok sam usta ispirao šampanjcem, neizbežno sam se osetio smešno što sam i ja zagrizao tu udiču tradicije. Ko me je terao da učestvujem u toj pantomimi?

Zaključio sam da nema smisla posvećivati više vremena traženju odgovora na to pitanje, tako da sam salvetom obrišao usta i isključio televizor.

Dok sam se svlačio da legnem u krevet, čuo sam kako s ulice dopire buka petardi i smeha.

– Nezreli su – rekao sam u sebi, i ugasio svetlo još jednom u životu.

Te noći sam teško zaspao. I to ne zbog ulične larme – koja svakako nije zanemarljiva kad čovek živi između dva trga u četvrti Grasija – budući da imam naviku da spavam s maskom na licu i tamponima u ušima.

Prvi put sam se za vreme tog praznika osetio usamljenim i napuštenim. I poželeo sam da se božićna farsa završi što pre. Čekalo me je pet neradnih dana, da tako kažem. Onda ručak na dan Tri kralja sa sestrom i zetom, koji pati od depresije otkad znam za njega. Nisu imali dece.

– To će biti mučna epizoda – rekao sam u sebi – srećom te se narednog dana sve vraća u normalu.

Ohrabren ovom mišlju, osetio sam kako mi se kapci sklappaju. Hoću li ih ujutru otvoriti?

– Počela je nova godina – bila je moja poslednja misao – ali ništa se novo neće dogoditi.

I zaspao sam ne znajući u kakvoj sam zabludi.

Tacna mleka

Ustao sam rano i imao utisak da čitav grad spava, osim mene. Tišina je bila tolika da sam, dok sam u pidžami mazao tost, osetio krivicu što sam tu umesto da obeznanjeno spavam poput ostatka čovečanstva.

Nisam ni slutio da je nova godina za mene pripremila jedno malo iznenađenje koje će voditi uništenju mog dotadašnjeg života. Kao što se lepet krila leptira s jednog kraja planete pretvara u uragan na drugom, tako se meni približavala oluja koja će srušiti lažne zidove među kojima sam ja do tada igrao svoj život. I nema meteorologa koji može predvideti tu vrstu nevremena.

Stavio sam kafu da se kuva i pojeo poslednji zalogaj tosta. Zatim sam se obukao i, po običaju, počeo da planiram dan. Naime, ako sebi ne organizujem dan, makar to bio i praznični dan, osećam se izgubljeno.

Imao sam malo mogućnosti na raspolaganju. Jedna je bila da ispravim pismene zadatke studenata koji su ih uradili sa zakašnjenjem. Predali su mi ih pred sam Božić umesto 1. decembra kako sam im bio tražio, da bih imao vremena

da ih pregledam, ispravim i vratim nazad. Tu mogućnost sam odbacio.

Mogao sam i da pogledam bečki Novogodišnji koncert, mada me valceri baš i ne zanimaju. U svakom slučaju, koncert je počinjao tek za nekoliko sati.

Nakon što sam se umio s mnogo vode, red je došao na češalj, na kome se za početak odmah pojavila nova seda dlaka, koja je sigurno izdajnički nikla preko noći, jer sam bio uveren da je prethodnog dana nije bilo.

– Znam da su sede znak velike mudrosti – govorio sam samom sebi dok sam je pincetom čupao iz korena – ali ne želim da drugi znaju da sam toliko mudar.

Sede me deprimiraju više nego opadanje kose. Na kraju krajeva, kad jedna dlaka otpadne uvek postoji mogućnost da će druga izrasti, i to još jača. Ali za onu koja posedi nema nade. Više nikada neće potamneti, bar ne prirodnim putem.

S ovim turobnim mislima pošao sam u dnevnu sobu. Usput sam prošao pored telefona i uputio mu tužan pogled. Nije zvonio 31. uveče, kao što nije ni 24. uveče ili 25. ujutru. I ništa nije nagoveštavalo da će se prilike promeniti 1. ujutru.

S druge strane, to i nije bilo tako čudno. Ni ja nisam nikoga zvao.

Stropoštao sam se u fotelju spreman da uronim u jednu američku knjigu koja mi je u poslednje vreme držala pažnju. Kupio sam je preko *Amazona*, pošto sam video da se spominje u jednom romanu. Naslov: *They Have a Word for It*. Reč je o jednom zanimljivom leksikonu reči koje postoje samo u jednom jedinom jeziku.

Sastavljač rečnika Huard Rajngold smatra da je pronaći ime za nešto način da se tom nečem dâ život. Razmišljamo

i ponašamo se na određeni način jer imamo reči koje to omogućavaju. U tom smislu, reči oblikuju mišljenje.

Evo nekih primera jedinstvenih reči:

Baraka: na arapskom, duhovna energija koja se može iskoristiti za ostvarivanje ovozemaljskih ciljeva.

Won: na korejskom, opiranje oslobođanju od uobrazilja.

Razbliuto: na ruskom, osećanje koje gajimo prema nekome koga smo jednom voleli i više ne volimo.

Mokita: na kirivinskom, istina koju ceo svet zna ali je niko ne govori.

Iz kastiljanskog je urednik rečnika izabrao recimo reč *ocurrencia*.^{*} Nikada se ne bih dosetio da je neprevodiva.

Video sam da ima mnogo odrednica iz nemačkog, pošto taj jezik svakome dopušta da, uz poštovanje određenih pravila, kuje nove reči. Na primer: *Torschlüssspanik* (doslovno: panika od zatvaranja vrata) definisano je kao „paničan strah neudatih žena u trci protiv biološkog sata“.

Na osnovu onoga što sam do tada pročitao rekao bih da je japanski jezik jezik s najsuptilnijim nijansama u značenju, jer računa na reči poput:

Ah-un: prećutna komunikacija između dva prijatelja.

Ili moja omiljena:

Mono no aware: tuga stvari.

Dok sam čitao tu odrednicu primetio sam kako mi uporan zvuk nalik grebanju već nekoliko minuta ne dâ da se usredredim na čitanje. Grebanje je bilo sporo i neprekidno, slično zvuku koji pravi insekt kad krči sebi put kroz drvo.

Isključio sam muziku da bih bolje čuo odakle dolazi taj neprijatan zvuk. I baš je tada prestao da se čuje, kao da je onaj ko ga proizvodi shvatio da je primećen.

^{*} Kast.: *ocurrencia* – iznenadna ideja, misao, dosetka. (Prim. prev.)

Nisam se dalje udubljavao, te sam se vratio fotelji i čitanju. Ali pre nego što sam uspeo da spustim pogled na knjigu, grebanje se vratilo i to duplo jače.

Insekt ne može biti, pomislio sam, bar ne insekt normalne veličine.

Načulio sam uši i zaključio da se grebanje čuje na ulaznim vratima. Krenuo sam ka vratima donekle uznemiren. Koji se to ludak bavi češanjem po vratima? Setio sam se da na bantu jeziku postoji reč *palatyi*, „mitsko čudovište koje grebe vrata“.

Bio čovek ili čudovište, ako je pokušavao da me uplaši, istini za volju, pošlo mu je za rukom. Šta god to bilo, čulo je moje korake jer je, kad sam došao do vrata, počelo da grebe još jače, ako je jače uopšte moguće.

Strah me je nagnao da naglo otvorim vrata i tako prepadnem protivnika.

A na vratima nije bilo nikoga.

Tačnije rečeno, nije bilo čoveka u visini mog pogleda. Jer dok sam, zbunjen, posmatrao prazan hodnik, osetio sam kako se nešto toplo i mekano provuklo kroz moje noge.

Instinktivno sam skočio unazad i spustio pogled da vidim biće koje je grebalo po mojim vratima. Mačka, koja me je sada pozdravljala jednim muzikalnim mjaukom. Radilo se o mladom primerku, ali većem od mladunčeta, tigraste dlake, poput miliona mačaka koje trče i pentraju se po celom svetu.

Pretpostavljam da je mačka očekivala ratoborniji stav sa moje strane, pošto se umiljavala sve više, praveći horizontalne osmice između mojih nogu. Takozvane Mebijusove trake, koje predstavljaju beskonačnost.

– U redu je – rekao sam joj, i blago je nogom izgurao u hodnik.

Ali mačka je ponovo ušla, i upitno me motrila sa sredine predsoblja.

Savladavši gadljivost koju sam oduvek osećao prema mačkama, uhvatio sam je za dlaku i podigao. Pomislio sam da će me napasti ili makar pustiti kandže, ali mačka je samo bolno zamjaukala.

– A sad se gubi – naredio sam joj i prilično odlučno je bacio u hodnik.

Čim je dotakla pod, mačka je ponovila vešt trk kojim se vratila do sredine predsoblja pre nego što sam ja uspeo da zatvorim vrata.

Bio sam na ivici da pogubim sve živce.

Na trenutak sam pomislio da bih mogao da je zastrašim metlom, kao što je radio moj otac u takvim prilikama. Ali sam umesto toga, da li u inat ocu koji je ležao pod zemljom ili zbog nataloženog božićnog duha, otišao po tacnu mleka da dam životinji da jede, pa da me ostavi na miru.

Pomislio sam da će mačka poći za mnom do kuhinje, ali ona je odlučila da ostane u predsoblju, odakle me je posmatrala s iščekivanjem.

Sipao sam prst mleka u tacnu i vratio se hodnikom do predsoblja, hodajući polako da ne prospem mleko po podu. Ali kada sam došao do predsoblja, mačke više nije bilo.

Otišla je.

Pošto sam bio ostavio pritvorena vrata, pretpostavio sam da je otišla videvši da joj ne poklanjam pažnju. Prokleo sam mačku što me je naterala da nosim mleko za džabe. Spustio sam tacnu na pod i provirio u hodnik da vidim je li tamo.

Ni traga.

Sigurno je nastavila svoju ekskurziju po drugim stanicama, pomislih.

Ja sam racionalan i pragmatičan čovek, i ne volim proizvoljne stvari. Ja sam doneo mleko, i mačka je onda trebalo da ga popije. Nego šta. Počeo sam da je dozivam onim zviždukom koji se koristi za vabljenje životinja iz porodice mačaka. Ali nije došla.

Umoran od glumatanja uloge koja mi ne leži, ostavio sam tacnu napolju i zatvorio vrata.

Novogodišnji koncert samo što nije počeo.

Jadi mladog Vertera

Podne i večer prošli su bez krupnijih novosti. Čituckao sam još malo rečnik neobičnih reči. Posle sam pogledao jedan deo koncerta, ali mi je ubrzo dosadilo da gledam u te slike kao s razglednice, u parove koji se drže za ruke na snežnoj oluji, tako da sam isključio televizor.

Savest mi je govorila da treba nešto da radim kako ne bih imao utisak da sam proćerdao dan. Znači, došao je red na to da stisnem zube i ispravim zakasnele studentske radove.

U pitanju je bila veoma laka vežba: trebalo je da napišu rezime na dve strane o najpoznatijem Geteovom delu *Die Leiden des jungen Werthers*. Naslov sa zaprepašćujuće mnogo kastiljanskih prevodilačkih varijacija: *Muke mladog Vertera*, *Strast mladog Vertera*, *Ogorčenja...*, *Nesreće...*, *Stradanja...*, *Patnje...*, *Jadi mladog Vertera*. Ja biram ovaj poslednji, možda zato što je to verzija koju sam imao pre nego što sam delo pročitao na nemačkom, mada mi nikad nije bilo sasvim jasno šta su to tačno jadi.

Sadržina romana, napisanog u epistolarnoj formi, dobro je poznata: mladi Verter se preselio u idilično mesto Valhajm

kako bi se uspešno posvetio slikanju i čitanju. Ali na jednom balu koji su organizovali mladi meštani upoznaje Šarlotu – Lota za prijatelje – i ludo se zaljubljuje u nju. Iako devojka ima verenika, mladi Verter je svakodnevno posećuje u nadi da će mu ljubav biti uzvraćena. Njegova strast postepeno raste, što se obično i dešava kada predmet ljubavi ne obraća pažnju na nas. Sledeći savet svog prijatelja i poverioca Vilhelma, mladić odlazi na neko vreme i počinje da radi kao sekretar jednog ambasadora. Ali mu običan život ne prija, i vraća se u Valhajm, gde zbog nemogućnosti da voli Lotu, koja se u međuvremenu udala, izvrši samoubistvo tako što sebi puca u glavu.

Kada se ovako prepriča, može zvučati kao neka bezvezna i preuveličana priča, ali Gete celoj stvari daje egzistencijalistički ton. Na kraju čovek ima utisak da je Verterova preterana zaljubljenost samo izgovor, i da mu je zapravo dosadilo da živi.

Makar je to moje tumačenje, ali nije i tumačenje mojih studenata. Skoro dva veka kasnije njih i dalje oduševljava ovo delo. Možda zato što su u uzrastu u kome se ljubav još uvek može idealizovati.

Studentima se sviđa da im pričam o zanosu koji je izazvalo ovo delo u svoje vreme. Za manje od dve godine delo je prevedeno na dvanaest jezika, među njima i na kineski, što je u to doba bilo krajnje neobično. To delo je stvorilo čitav jedan stil života u celom svetu: legije romantičnih duša oblačile su se u plavi frak i žuti prsluk, poput protagoniste, izdašno plakale i pisale očajnička pisma svojim izabranicama. Čak je i Napoleon tvrdio da je sedam puta pročitao knjigu, koju je nosao sa sobom po bojnim poljima.

Podražavajući svog heroja, stotine mladih je sebi oduzelo život, a u nekim gradovima, Lajpcigu na primer, roman je bio zabranjen.

Verter je odgovoran u velikoj meri za romantičarsko poimanje ljubavi, koje i dan-danas postoji. Delo je veličanstveno, mada su neki ispadi glavnog lika smešni. Naslućujem da se i samom Geteu oteo tu i tamo grohotan smeh dok je pisao te redove.